

บทที่ 2

ผลงานการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้อง และระเบียบวิธีการศึกษา

ในบทนี้จะกล่าวถึง ผลงานการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่เคยมีผู้ค้นคว้า ทำการศึกษาและวิจัยมา เพื่อเป็นแนวทางในสร้างแนวคิดที่จะทำการศึกษาต่อไป โดยอาศัยผลงาน การศึกษาวิจัยในแง่มุมต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวที่มีผู้ทำการศึกษามาแล้ว หลังจากนั้น จะนำ เสนอระเบียบวิธีการศึกษา ซึ่งจะประกอบด้วย สมมุติฐานในการศึกษา แนวคิดและกรอบทางทฤษฎี ที่จะใช้ในการศึกษา รวมทั้งขอบเขตในการศึกษาและขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.1 ผลงานการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศไทยเท่าที่ผ่านมา จะเป็นงานที่ นำเสนอต่อ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นการศึกษาหลายลักษณะ ด้วยกันทั้งการศึกษาและวิจัยความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว แต่ในที่นี้จะ กล่าวถึงเฉพาะการศึกษาและวิจัยที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่กระจายไปสู่ คนในกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีการศึกษาและวิจัยดังต่อไปนี้

2.1.1 การศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว การศึกษาเท่าที่ผ่านมาได้มี งานวิจัยของ วุฒิเทพ อินทปัญญา และคณะ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2532) ได้ทำการ วิจัยเรื่อง การกระจายและการไหลออกของรายได้จากการท่องเที่ยว ในธุรกิจโรงแรมและธุรกิจ นำเที่ยวเพื่อเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เกี่ยวกับลักษณะและประเภทการ ใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่จ่ายให้กับโรงแรมและบริษัทนำเที่ยว และศึกษาถึง การกระจายตัวของรายได้ของโรงแรมและบริษัทนำเที่ยว ที่ได้รับจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ระหว่างประเทศ พบว่านักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางมาเยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงใหม่

55.7 % เป็นการเดินทางที่จัดการด้วยตัวเอง ส่วนการซื้อโปรแกรมเดินทางของบริษัทนำเที่ยวต่างประเทศคิดเป็น 30.7 % เป็นบริษัทนำเที่ยวในประเทศ 11.4 % ที่เหลือ 2.1 % เป็นบริษัทนำเที่ยวในจังหวัด การเดินทางมายังเชียงใหม่ตามโปรแกรมจะเดินทางโดยเครื่องบินทำให้ค่าใช้จ่ายหมวดยานพาหนะสูงถึง 50 % ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด รองลงมาคือค่าใช้จ่ายหมวดที่พัก 22.6 % ค่าอาหาร 12.8 % ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้แก่ ค่าบริการนำเที่ยว ค่าธรรมเนียมเข้าเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ อีก 14.5 % ในด้านธุรกิจโรงแรมนั้น ส่วนใหญ่แล้วนักท่องเที่ยวต่างชาติเลือกที่จะพักโรงแรม 70.7 % มากกว่าที่จะพักเกสต์เฮาส์ 28.6 % และอีก 0.7 % พักที่อื่น ๆ เฉลี่ยแล้ว นักท่องเที่ยวพำนักในจังหวัด 4.4 วัน ซึ่งภายในระยะเวลา 4 วัน ที่พักในเกสต์เฮาส์นั้น นักท่องเที่ยวต่างชาติ 1 คน เสียค่าใช้จ่ายในสถานที่พักเป็นค่าห้องจำนวน 895.60 บาท (53.1%) และค่าอาหารเฉลี่ยเป็นเงิน 792.14 บาท (46.9 %) รวมเป็นเงินค่าใช้จ่ายในเกสต์เฮาส์ทั้งสิ้น 1,687.74 บาท สำหรับธุรกิจโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่ได้รายได้จากนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศต่อคนเป็นจำนวน 12,333.78 บาท ซึ่งสูงกว่าเกสต์เฮาส์ 7.3 เท่า โดยเป็นค่าใช้จ่ายในด้านห้องพักและอาหาร จำนวน 4,971.81 บาท คิดเป็น 40.4 % ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ค่าของที่ระลึกเป็นเงิน 5,157.08 บาท คิดเป็น 41.8 % ค่าใช้จ่ายในด้านสถานบันเทิงเพียง 924.69 บาท คิดเป็น 7.5 % และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ รวมถึงค่าบริการซักอบรีด ค่าโทรศัพท์และโทรสารเป็นเงิน 1,280.20 บาท คิดเป็น 10.4 %

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษที่ผ่านมามีได้แยกแยะแบบแผนค่าใช้จ่ายตามลักษณะเฉพาะของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ตาม อาชีพ อายุ เพศ และกลุ่มรายได้ ออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน ซึ่งทำให้ไม่สามารถที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมายการตลาดอย่างชัดเจนได้ ดังนั้นการศึกษานี้จะได้แยกแยะแบบแผนค่าใช้จ่ายตามลักษณะเฉพาะของนักท่องเที่ยวให้เห็นอย่างชัดเจน

2.1.2 การศึกษาสถานการณ์การลงทุนของธุรกิจท่องเที่ยว ได้มีการศึกษาของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2533) ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์การลงทุนของธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อเสนอต่อ ททท. โดยศึกษาสภาพทั่วไปจากแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของ 4 ภาค และศึกษาสภาพรูปแบบและลักษณะของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ได้แก่ ธุรกิจประเภทที่พักแรมธุรกิจภัตตาคาร ร้านอาหาร และสถานบันเทิงต่าง ๆ โดยอาศัยแหล่งข้อมูลจากเอกสารและสื่อมวลชนและสอบถามจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยในที่นี้จะ

ขอนำผลการศึกษาเฉพาะจังหวัดท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ เป็นสาระสำคัญ จากการสำรวจพบว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจะเป็นนักท่องเที่ยวไทยเสียเป็นส่วนใหญ่ โดยนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่แวะในตัวเมืองจะพักโรงแรมมากที่สุด ประมาณร้อยละ 47.94 ส่วนเกสต์เฮาส์มีผู้พักรองลงมา ถ้าเที่ยวในตัวอำเภอส่วนใหญ่จะพัก เกสต์เฮาส์ ส่วนที่อื่น ๆ ผู้คนไปพักน้อยกว่าในตัวอำเภอ ส่วนใหญ่จะเป็นการพักค้างคาใจมากกว่าโรงแรม เช่น คอยอ่างขาง เอราวัณเรีฮอร์ท ห้วยน้ำดัง และอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เป็นต้น ด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเกือบทั้งหมดจะมีความพอใจ จะมีน้อยมากที่ ชาวต่างประเทศไม่พอใจคิดเป็นร้อยละ 4.27 ซึ่งเป็นเฉพาะในตัวอำเภอเท่านั้น สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่จะมีความพอใจในที่นี้มากที่สุด ส่วนร้านอาหารที่มีอยู่ทั่วไปในตัวอำเภอส่วนใหญ่แล้ว นักท่องเที่ยวได้ใช้บริการ ประเภทร้านอาหาร/คอฟฟี่ช็อปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.74 ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและร้อยละ 42.50 ของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ที่ใช้บริการรองลงมา คือ ประเภทภัตตาคารในตัวอำเภอเมืองมี นักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ 14 นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ร้อยละ 42.50 ส่วนอาหารประเภทเฟิงชายมีนักท่องเที่ยวชาวไทย ร้อยละ 11 นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศร้อยละ 32.50 สถานที่ห่างตัวอำเภอออกไป นักท่องเที่ยวนิยมรับประทานอาหารตามที่เฟิงชายพอกับตามร้านอาหาร/คอฟฟี่ช็อป ส่วนตามภัตตาคารนักท่องเที่ยวจะนิยมรองลงมาทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากร้านอาหารพบว่า ร้านอาหารในเมือง นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีความพอใจเท่าๆ กับนักท่องเที่ยวชาวไทย สำหรับบริการของร้านอาหารบนดอยสุเทพนักท่องเที่ยวมีความพอใจน้อยกว่าสถานที่อื่นๆ ประเภทแหล่งบันเทิงที่มีอยู่ในตัวอำเภอเมือง ส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวต่างประเทศมาใช้บริการ ร้อยละ 37.50 ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ 29.67 ที่ใช้บริการ การใช้บริการส่วนใหญ่เป็นประเภทบาร์เปียร์ ซึ่งร้อยละ 13.19 เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ 35.83 เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ แหล่งบันเทิงรองลงมาได้แก่ ดิสโก้เทค มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ เฉลี่ยร้อยละ 16.48 สำหรับการแสดงโชว์จะเป็นนักท่องเที่ยวต่างประเทศเสียเป็นส่วนใหญ่ ด้านความพอใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศต่อแหล่งบันเทิงที่ได้รับอยู่ในระดับปานกลาง และในระดับสูง

นักท่องเที่ยวที่จะเลือกซื้อของที่ระลึกในตัวอำเภอเมือง และสินค้าแพง/บ่อสร้างถึง ร้อยละ 68.42 และร้อยละ 60.21 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมที่จะซื้อของที่ระลึก ร้อยละ 20.30 ซึ่งน้อยกว่านักท่องเที่ยวต่างประเทศถึงร้อยละ 10.71 ถ้าพิจารณาจากการซื้อ สินค้าของที่ระลึก ในอำเภอเมืองและสินค้าแพง/บ่อสร้าง จะเห็นได้ว่า ร้อยละ 36.49 นิยมซื้อ จากร้านค้ารองลงมา คือ ที่ตั้งเพิง แผงลอย ประมาณร้อยละ 16.42 แต่ถ้าพิจารณาเฉพาะในตัวเมืองเพียงอย่างเดียวนักท่องเที่ยวจะซื้อสินค้าที่ระลึกจากร้านค้าประเภท พลาซ่า/ศูนย์การค้า มากที่สุดคือร้อยละ 30.52 และรองลงมาคือ จากร้านค้าร้อยละ 28.75 ส่วนความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศต่อสินค้าของที่ระลึก ค่อนข้างมีมากกว่านักท่องเที่ยวไทย โดย ส่วนใหญ่จะมีความพอใจอยู่ในระดับปานกลางและระดับสูง เกี่ยวกับยานพาหนะหรือบริการขนส่ง เมื่อพิจารณาการเดินทางจากตัวอำเภอเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ นอกเมืองแล้ว นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากจะไปเที่ยวโดยใช้รถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 57.14 ส่วนนักท่องเที่ยว ต่างชาติมักจะไปโดยรถรับจ้างสาธารณะ ร้อยละ 38.33 การเดินทางไปในแหล่งท่องเที่ยว 14 แห่ง นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมไปโดยรถส่วนบุคคล รองลงมาคือ ไปโดยรถบัสส่วนตัว และ รถเช่า ชาวต่างประเทศนิยมไปกับรถบัสส่วนตัวมากกว่าคนไทยเพราะไม่ค่อยรู้แหล่งท่องเที่ยว ในด้านความพอใจของการบริการขนส่งจะมีอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ในจังหวัดเชียงใหม่นักท่องเที่ยว ต้องการให้มีการปรับปรุง เรื่องการขนส่ง เป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ด้านบริการชาวสารแก่ นักท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ในการเดินทางในตัวอำเภอเมืองนักท่องเที่ยวต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรม ไว้ ไม่ควรเป็นเมืองธุรกิจ ควรจะมีการปรับปรุง เรื่องการรักษาความสะอาดให้มาก ส่วนการ ลงทุนผู้ทำการวิจัยมีความคิดเห็นว่าเพียงพอแล้ว ควรปรับปรุงหรือเพิ่มในบางสถานที่เท่านั้น

2.1.3 การศึกษาค่าตัววีของการท่องเที่ยว การศึกษาในเรื่องนี้ที่ผ่านของสถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2532) โดยได้นำเอาตารางปัจจัย-ผลผลิต พ.ศ. 2523 ขนาด 26x26 มาช่วยในการวิเคราะห์ จากผลการศึกษพบว่าตัววีของรายได้จากโรงแรมแต่ละระดับในจังหวัด ที่ทำการศึกษ ได้แก่ สงขลา ภูเก็ต พัททยา นครราชสีมา เชียงใหม่ กาญจนบุรี และกรุงเทพฯ มีค่าใกล้เคียงกัน คือ 1.71 ถึง 1.83 สำหรับค่าตัววีรวมของจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 1.82 ซึ่งหมายความว่า การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในโรงแรมก่อให้เกิดรายได้กระจายไปยังสาขา ต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจทั้งในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ เป็นจำนวนที่สูงกว่าที่

โรงแรมได้รับจากนักท่องเที่ยวประมาณ 1.82 เท่า ในด้านผลด้านการจ้างงานนั้น นอกจากสาขา ภัตตาคาร และโรงแรมกับสาขาบริการที่ได้รับประโยชน์สูงกว่าสาขาอื่น ๆ แล้ว สาขาการบริการ การค้า สาธารณูปโภค (ไฟฟ้าประปา) อุตสาหกรรมอาหาร ตลอดจนเครื่องดื่ม ได้รับผลด้านการ จ้างงานในระดับสูงเช่นกัน ซึ่งค่าตัวทวีของบริษัทยาที่เกี่ยวในแต่ละจังหวัดมีค่าใกล้เคียงกันประมาณ 1.33 ส่วนด้านการจ้างงานจะตกอยู่ในสาขาบริการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนำเที่ยวเป็นส่วนใหญ่

ดังนั้นรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม มิได้กระจุกตัวอยู่เฉพาะธุรกิจโรงแรมและ ธุรกิจนำเที่ยวเท่านั้น แต่ยังสามารถกระจายรายได้ไปยังสาขาการผลิตต่าง ๆ ภายในระบบเศรษฐกิจ เช่น สาขาเกษตรกรรม สาขาปศุสัตว์ สาขาเหมืองแร่ และ สาขาอุตสาหกรรม เป็นต้น การศึกษาเท่าที่ผ่านมาทั้งหมด มีการศึกษาเพียงคร่าว ๆ เกี่ยวกับการใช้จ่ายของ นักท่องเที่ยว ซึ่งกล่าวถึงส่วนแบ่งของค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่อวันต่อคน ที่ตกไปสู่สถาน ประกอบการที่นักท่องเที่ยวไปใช้บริการ แต่ไม่ได้มีใครศึกษาถึงค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมดที่เกิดจาก การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่อวันว่าจะตกไปสู่ ธุรกิจขนาดใหญ่ ธุรกิจขนาดเล็ก และกิจกรรมใน ระบบ หรือนอกกรอบอย่างไรเท่าที่ผ่านมาเป็นการศึกษาถึง การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว ไปสู่สาขาต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจ ในภาคการเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ โดยใช้ตาราง ปัจจัยการผลิตและผลผลิต (INPUT-OUTPUT TABLE) แต่ไม่ได้กล่าวละเอียดต่อไปธุรกิจ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง หรือขนาดเล็กในสาขาต่าง ๆ ขนาดไหนที่ได้รับรายได้จากการท่องเที่ยว มากกว่ากัน และยังไม่มีการศึกษาถึง การกระจายรายได้จากธุรกิจขนาดต่าง ๆ ไปสู่ผู้ใช้แรงงาน ในธุรกิจเหล่านั้นเลย

2.2 ระเบียบวิธีการศึกษา

2.2.1 ข้อสมมุติฐาน

- (1). นักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่อวันน้อย จะมีผลกระทบต่อ การกระจายรายได้ที่ดีขึ้น เพราะจะมีการกระจายรายได้ที่ไปตกกับผู้ประกอบการขนาดเล็ก
- (2). ในการจัดงานมหกรรมไม่ดอกไม้ประดับ ผลประโยชน์ส่วนใหญ่จากการจัดงาน จะตกกับหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่มากกว่าธุรกิจขนาดเล็กและ เกษตรกรผู้ปลูกดอกไม้เพื่อขายในงานนี้

2.2.2 กรอบการศึกษา

แนวความคิดทางทฤษฎีที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐานข้อแรกที่ว่า นักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่อวันน้อยจะมีผลกระทบต่อการกระจายรายได้ที่ดีขึ้นนั้น แบบแผนค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ได้พัฒนามาจากแนวคิดทางทฤษฎีทางด้านพฤติกรรมการบริโภค โดยนักสถิติชาวเยอรมัน คือ Ernst Engel (1857) ได้เสนอกฎว่า "รายได้ของครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงไปจะมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงรายจ่ายในการบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ " โดยสมมุติให้รายได้รวมจากการท่องเที่ยวเท่ากับ ค่าใช้จ่ายรวมในการอุปโภคบริโภคของนักท่องเที่ยว จะได้ฟังก์ชันของการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว คือ

นักท่องเที่ยวชาวไทย

$$(p_1q_1) = f_1(Y, n, z)$$

(p_1q_1) = ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคของนักท่องเที่ยว

Y = รายได้รวมหรือ ค่าใช้จ่ายรวมของนักท่องเที่ยว ($\sum(p_1q_1) = Y$)

n = ลักษณะของประชากร ได้แก่ อายุ เพศ

z = ลักษณะของตัวแปรอื่น ๆ เช่น ศาสนา เป็นต้น ซึ่งกำหนดให้คงที่

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

$$(p_1q_1) = f_1(Y, n, z)$$

(p_1q_1) = ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคของนักท่องเที่ยว

Y = อาชีพนักท่องเที่ยว (ชาวต่างประเทศใช้อาชีพนักท่องเที่ยวแทนรายได้ เพราะชาวไทยและชาวต่างประเทศมีอำนาจในการซื้อ (purchasing parity) แตกต่างกัน)

n = ลักษณะของประชากร ได้แก่ อายุ, เพศ

z = ลักษณะของตัวแปรอื่นๆ เช่น ศาสนา เป็นต้น ซึ่งกำหนดให้คงที่

- โดยที่
- $i = 1$ หมายถึง ค่าใช้จ่ายในด้าน ภัตตาคาร ร้านอาหาร
 - $i = 2$ หมายถึง ค่าใช้จ่ายในด้าน โรงแรมและที่พักประเภทต่างๆ
 - $i = 3$ หมายถึง ค่าใช้จ่ายในด้าน สถานบันเทิงเริงรมย์
 - $i = 4$ หมายถึง ค่าใช้จ่ายในด้าน การเดินทางและพาหนะ
 - $i = 5$ หมายถึง ค่าใช้จ่ายในด้าน ร้านค้าที่ขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว

ฟังก์ชันของเส้น Engel ที่ใช้ในการศึกษานี้ โดยสมมุติให้ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคของนักท่องเที่ยว เท่ากับ รายได้จากการท่องเที่ยว และกำหนดให้ราคาสินค้าและบริการอื่น ๆ คงที่ เนื่องจากไม่สามารถหาข้อมูลค่าใช้จ่ายรวมของนักท่องเที่ยวทั้งหมดได้ จะมีแต่เฉพาะค่าใช้จ่ายในด้านโรงแรมและที่พัก ค่าใช้จ่ายในร้านอาหารและภัตตาคาร ค่าใช้จ่ายในสถานบันเทิง ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและพาหนะ และค่าใช้จ่ายในด้านของที่ระลึกเท่านั้น ดังนั้นในการวิเคราะห์แบบ "ดูสภาพทั่วไป" ไม่สามารถกระทำได้ การศึกษานี้จึงใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ "ดูสภาพบางส่วน" (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ อำนาจ เวชมนัส , 2532)

นอกจากรายได้ของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคของนักท่องเที่ยวแล้ว ตัวแปรอื่นที่เคยกำหนดให้คงที่ ได้แก่ อาชีพ อายุ และ เพศ ของนักท่องเที่ยวก็น่าจะมีความสัมพันธ์ต่อการใช้จ่าย ของนักท่องเที่ยวในทิศทางเดียวกับรายได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มีรายได้มากก็จะมีค่าใช้จ่าย เพื่อการท่องเที่ยวในปริมาณที่มาก แต่นักท่องเที่ยวที่มีรายได้น้อยก็จะมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวน้อยตามไปด้วย และในการศึกษานี้จะใช้ MCA (MULTIPLE CLASSIFICATION ANALYSIS) พยายามค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่มีคุณลักษณะต่างๆ กันดังกล่าว แนวความคิดเกี่ยวกับข้อสมมุติฐานข้อที่สองที่เกี่ยวข้องกับ ผลได้ และการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยว การดำเนินงานมหรหรรรมไม้ดอกไม้ประดับ ได้อาศัยการเปรียบเทียบภาวะของค่าใช้จ่ายของภาครัฐบาลและ เอกชนและผลได้จากการจัดงานที่ตกแก่ภาคเอกชนในกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว (cost and income-sharing) และเป็นการศึกษาเฉพาะค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (operating cost) เท่านั้น โดยทำการประมาณรายได้จากการท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่ม้งานมหรหรรรมไม้ดอกไม้ประดับ ซึ่งมีสูตรในการคำนวณหา ดังนี้

$$Y = 2 O_c H_g Y_d$$

Y = รายได้ต่อวันจากการท่องเที่ยวในช่วงงานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ

O_c = อัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวในโรงแรมและเกสต์เฮาส์

Y_d = รายได้จากนักท่องเที่ยวเฉลี่ยระหว่างไทยกับต่างชาติ (weight average)

H_g = จำนวนห้องพักของโรงแรมและเกสต์เฮาส์ในเขตอำเภอเมือง

2 หมายถึง จำนวนคนที่พัก 2 คนต่อห้อง (คำนวณโดยยึดหลักตาม ททท.)

ในช่วงนอกเทศกาลรายได้จากการท่องเที่ยวคำนวณได้จากสูตร

$$Y = 1.6 O_c H_g Y_d$$

1.6 หมายถึง จำนวนคนที่พัก 1.6 คนต่อห้อง โดยอาศัยตัวเลขที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ทำการวิจัยในปี 2533 เรื่อง สถานะการลงทุนของธุรกิจการท่องเที่ยว

เมื่อประมาณรายได้จากการท่องเที่ยวในช่วงนี้ได้แล้ว จะทำการศึกษารายได้เหล่านี้กระจายไปสู่ธุรกิจกลุ่มต่าง ๆ ที่รองรับการท่องเที่ยวอย่างไร โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์โรงแรม เกสต์เฮาส์ ร้านอาหารและภัตตาคาร ร้านขายผลผลิตทางการเกษตร และร้านขายของที่ระลึก ในจังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการกระจายรายได้ ที่ตกแก่สถานประกอบการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม เกสต์เฮาส์ ร้านอาหาร ภัตตาคาร ร้านค้า ที่ขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว และสถานบันเทิงต่าง ๆ จะได้จากการกระจายรายได้ต่อวันจากการท่องเที่ยวที่เกิดจากจัดงานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ โดยจะกระจายตามสัดส่วนค่าใช้จ่ายเฉลี่ยแต่ละประเภทที่นักท่องเที่ยวได้ใช้จ่ายแต่ละวัน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในด้านที่พัก ด้านพาหนะเดินทาง ด้านอาหาร ด้านสินค้าที่ระลึก และด้านสถานบันเทิงเริงรมย์ เทียบกับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันของนักท่องเที่ยว โดยค่าใช้จ่ายในแต่ละประเภทจะระบุสถานประกอบการที่นักท่องเที่ยวไปใช้บริการ เช่น ด้านที่พัก ก็ระบุ เป็น โรงแรม เกสต์เฮาส์ และอื่น ๆ เป็นต้น จึงทำให้

สามารถแบ่งสถานประกอบการในแต่ละด้านออกเป็น ธุรกิจขนาดใหญ่ ธุรกิจขนาดกลาง หรือธุรกิจขนาดเล็กได้ โดยการแบ่งขนาดธุรกิจตามประเภทของธุรกิจ และรายได้ที่ได้รับจากการผลิตและบริการ เมื่อแบ่งธุรกิจตามขนาดแล้ว จะวิเคราะห์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปตามธุรกิจแต่ละขนาด ซึ่งจะทำให้ทราบว่าธุรกิจขนาดไหนได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่ากัน และจะศึกษาต่อไปถึงรายได้ที่สถานประกอบการต่าง ๆ ได้รับจากการท่องเที่ยวและกระจายไปสู่ผู้ใช้แรงงานในการผลิตและบริการ โดยการหาสัดส่วนของค่าจ้างแรงงานต่อรายได้จากการขายผลผลิตและบริการของสถานประกอบการ กลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ โรงแรมเกสต์เฮาส์ ร้านอาหาร ภัตตาคาร ร้านค้าของที่ระลึก และสถานบันเทิง ซึ่งจะเป็นการกระจายรายได้จากสถานประกอบการที่เกิดจากการท่องเที่ยวไปสู่ผู้ใช้แรงงาน ซึ่งเป็นคนอยู่ในท้องถิ่น

นอกเหนือจากนั้น จะศึกษาถึงพฤติกรรมในการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวตามการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในแต่ละวัน โดยการแบ่งประเภทนักท่องเที่ยวออกเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่อวันต่ำ และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่อวันสูงรายได้สูง ซึ่งจะพิจารณาโดยอาศัยหลักเกณฑ์ทางสถิติได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวตามกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการศึกษา โดยนักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่อวันน้อย คือ นักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเฉลี่ยแต่ละวัน ลบด้วย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่อวันสูง คือ นักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าค่าเฉลี่ยเฉลี่ยต่อวัน ลบด้วย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.2.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในครั้งนี้ จะศึกษาพฤติกรรมและแบบแผนค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มาจากเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมาท่องเที่ยวใน 2 ช่วง คือ ช่วงที่จัดงานเทศกาล และช่วงปกติที่ไม่มีงานเทศกาล เพื่อเป็นการเปรียบเทียบผลทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวกับช่วงปกติ โดยเลือกเทศกาลไม้ดอกไม้ประดับเป็นเทศกาลกรณีศึกษา ส่วนการศึกษาธุรกิจที่รองรับการท่องเที่ยวนั้น จะเลือกผู้ประกอบการตัวอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม เกสต์เฮาส์ ร้านอาหาร ภัตตาคาร ร้านค้าที่ขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว รวมทั้งธุรกิจนอกระบบเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการ

ท่องเที่ยว 3 ประเภท เท่านั้น คือ ทหาร แผลลอย รถรับจ้าง แต่ไม่ได้ศึกษารัฐกิจการท่องเที่ยว นอกกระบวนเศรษฐกิจประเภทอื่นอันได้แก่ บาร์ ค็อกเทลเลาจน์ และสถานค้าประเวณีต่าง ๆ เป็นต้น

2.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้ได้มีวิธีการเก็บข้อมูลประกอบด้วย ข้อมูลทางด้านปฐมภูมิ และข้อมูลทางด้านทุติยภูมิ ดังต่อไปนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ การศึกษานี้เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากงานสนาม ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling) ซึ่งจะต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่ค้างแรมในจังหวัดเชียงใหม่เกิน 1 คืนมาแล้ว โดยทำการสอบถามนักท่องเที่ยวในบริเวณผู้โดยสารขาออกของท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ สถานีรถไฟ สถานีขนส่ง โรงแรม เกสต์เฮาส์และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น ดอยสุเทพ พระตำหนักภูพิงศ์ ไร่สวรรค์บริเวณถนนสายแม่ริม ,หางดง และสวนสาธารณะหนองบวกหาด รวมทั้งมีการเก็บข้อมูลโดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

ก. สัมภาษณ์ด้านนักท่องเที่ยว

- นักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทย 100 คน แบ่งเป็น

ในเทศกาล 50 คน และนอกเทศกาล 50 คน

- นักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างประเทศ 100 คน แบ่งเป็น

ในเทศกาล 50 คน และนอกเทศกาล 50 คน

ข. สัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว ได้แก่

ในสาขาเกษตร ได้แก่ ร้านค้าที่ขายผลผลิตทางการเกษตร 10 ราย

เกษตรกรผู้ปลูกดอกไม้ขาย 10 ราย

ในสาขาอุตสาหกรรม ได้แก่ ร้านค้าที่ขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว 10 ราย

ในสาขาบริการ ได้แก่ โรงแรมและที่พัก 10 ราย

ร้านอาหารและภัตตาคาร 10 ราย

สถานบันเทิงเรีงรมย์ 10 ราย

ธุรกิจท่องเที่ยว	10 ราย
ขนส่งและยานพาหนะ	10 ราย

ค. สัมภาษณ์ผู้ที่ส่งรถเข้าประกวดงานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ อีก 4 ราย

โดยเลือกตัวอย่างกระจายตามขนาดการลงทุน

สำหรับข้อมูลปฐมภูมิที่ต้องการใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากนักท่องเที่ยวที่มา เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- (1). ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยว
- (2). ระยะเวลาของการท่องเที่ยว
- (3). ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว
- (4).ทัศนคติของผู้เดินทาง

ส่วนการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ต้องการรายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในด้านค่าจ้างแรงงานของผู้ประกอบการ และรายได้จากการขายสินค้าและบริการของสถานประกอบการ รวมทั้งสัดส่วนรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการจัดงานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ ส่วนการสัมภาษณ์ผู้ที่ส่งรถเข้าร่วมงานไม้ดอกไม้ประดับนั้น จะสอบถามเกี่ยวกับต้นทุนทั้งหมด ซึ่งจะคิดทั้งค่าใช้จ่ายทางบัญชี (financial expenditure) และค่าใช้จ่ายทางเศรษฐศาสตร์ (economic expenditure or opportunity cost) ในการส่งรถเข้าร่วม เพื่อที่จะประเมินต้นทุนทั้งหมดในการจัดกิจกรรมไม้ดอกไม้ประดับ

ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิจะใช้ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ได้ทำการศึกษาไว้ ข้อมูลงบกำไรขาดทุนของสถานประกอบการจากพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ และการศึกษาโครงการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผู้จัดทำไว้